

2008 - פרשת אסף וקסמן: התהפכות הנגמ"ש

מאת: סגן מתי מאיר, תובע צבאי בפרקליטות דרום וזרוע היבשה, התביעה הצבאית

בתחילת שנת 2007, בעת שירות מילואים ביחידתו, נהרג סמל ראשון אסף וקסמן ז"ל בתאונת אימונים. הנגמ"ש (רכב משוריין להובלת חיילים) שאסף ז"ל נהג בו התהפך והביא למותו במקום. אירוע התאונה הוביל לחקירה ולהליך משפטי ארוך, שבסופו הועמדו לדין מפקדיו של אסף, והורשעו בהתרשלות ובגרימת מוות ברשלנות. בעקבות תאונת האימונים חודדו נהלי הבטיחות בצבא, לרבות החובה לחגור חגורות בטיחות בעת נסיעה בנגמ"שים.

רקע עובדתי

סמ"ר אסף וקסמן ז"ל

ביום 12 בינואר 2007, התאמנה יחידת מילואים בה שירת סמל ראשון במילואים אסף וקסמן ז"ל, ברמת הגולן. האימון כלל נסיעה בנגמ"שים. מסלול הנסיעה עבר בנתיב הררי, עד לנקודת פיצול שבה נדרשו הנגמ"שים לפנות ולהתחיל בירידה. במהלך הנסיעה נפתח מדף תא הנהג בנגמ"ש שבו נהג אסף. לאחר שלא הצליחו לסגרו, קיבע מפקד הנגמ"ש את המדף, כך שיישאר פתוח במהלך הנסיעה.

זאת, בניגוד להוראה מפורשת שנמסרה לכוחות, בתדריך שניתן טרם יציאת הכוח לתרגיל, וללא שדיווח על כך למפקדיו.

במהלך הירידה, החל הנגמ"ש להאיץ. ניסיונותיו של אסף להאט את הנסיעה ולעצור את הנגמ"ש כשלו; הנגמ"ש עלה על שיפוע בצד הדרך והתהפך. אסף, שלא היה חגור ונעול בתוך תא הנהג, עף ממקומו, נלכד בין הנגמ"ש לקרקע ונהרג.

ההליך המשפטי

בעקבות התאונה הקשה, נערכה חקירת מצ"ח לבירור נסיבות האירוע. בשנת 2008, הפרקליטות הצבאית הגישה כתב אישום לבית הדין הצבאי המיוחד, נגד ארבעה נאשמים. שלושה מהנאשמים היו מפקדיו של אסף, שתכננו את האימון ואישרו אותו - ראש מטה האוגדה המתאמנת; מפקד גדוד המילואים של היחידה המתאמנת; ומפקד אחת הפלוגות שהתאמנו. נאשם רביעי היה מפקד הנגמ"ש. כתב האישום ייחס לארבעה עבירה שעניינה גרימת מוות ברשלנות, לפי סעיף 304 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

הנאשמים כפרו באשמה, ובהליך שנוהל בפני בית הדין המיוחד נשמעה פרשת ראיות, שהתפרשה על-פני למעלה מ-60 ישיבות, משך למעלה משלוש שנים ומחצה.

במהלך פרשת ההגנה במשפט, מפקד הנגמ"ש ביקש לחזור בו מכפירתו והודה בעבירה שיוחסה לו. הוא הורשע בדין, והוטלו עליו, בין היתר, שני חודשי מאסר בפועל שרוצו בדרך של עבודות צבאיות והורדה לדרגת טוראי, תוך כיבוד "הסדר טיעון", שנקשר בין הצדדים.

בעניינו של מפקד הגדוד, אחת הטענות המרכזיות שעלו נגעה להיקף חובתו כמפקד גדוד בשירות מילואים, להכיר בעצמו את ההוראות הרלוונטיות ביחס לאימונים. לטענתו, הוא לא קיבל לידי עדכונים או תמצית הוראות מטעם מפקדים במהמערך הסדיר.

השופטים דחו את הטענה והדגישו את חובת המפקד שלא להתרשל, ולהכיר את ההוראות הבטיחות הרלוונטיות באורח מקיף ממקור מעודכן ומלא לפני תכנון התרגיל. זאת, לפי פסק הדין, על אף שבמהלך המשפט נלמד שקיים כשל מערכתי בעניין זה, ועדים רבים, בכללם קצינים בכירים בעלי ניסיון צבאי ופיקודי רב, מסרו כי לא הכירו את חובת חגירת חגורות הבטיחות בנגמ"ש.

מג"דים: הרשעת קצינים במות חייל - פגיעה בצה"ל

מעל 100 קצינים כתבו מכתב חריף לרמטכ"ל, שבו הם טוענים כי הרשעת שני קצינים בעבירת התרשלות שהובילה למותו של רס"ל אסף וקסמן ז"ל לפני חמש שנים "גורמת לתחושת שבר ומבוכה". הורי ההרוג: "הם חושבים שאפשר להתרשל ולא לעמוד לדין"

יואב זיתון פורסם: 17.01.13, 23:23

אסף וקסמן ז"ל
צילום רפרודוקציה: דובר צה"ל

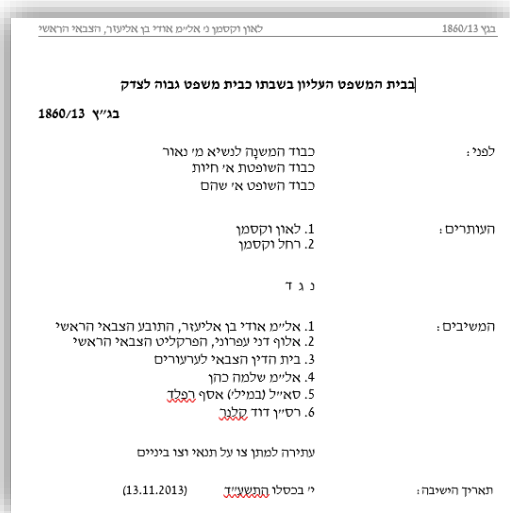
כותרת מאתר "YNET" בקשר לפרשה (17 בינואר 2013), המציגה את תחושתם של חלק מהמפקדים שהיו מעורבים בהליך המשפטי בפרשת וקסמן, ולעומתה את תחושת משפחתו של אסף וקסמן ז"ל בקשר לאירועים שהובילו למותו

בעניינו של מפקד הפלוגה, בית הדין הצבאי המיוחד נדרש להתייחס לטענת "הגנה מן הצדק". מפקד הפלוגה במילואים טען שהופלה לרעה לעומת מפקד פלוגה אחר שהשתתף בהכנות לתרגיל, ונגזר החליטה התביעה הצבאית שלא להגיש כתב אישום. לדעת בית הדין הצבאי המיוחד, מפקד הפלוגה התרשל; ואולם, נקבע שהמעורבות והאחריות של שני מפקדי הפלוגות בהכנות לאימון היו שוות ביסודן. לפיכך, בית הדין קבע, שהחלטת התביעה להעמיד רק אותו לדין אכן פגעה בעיקרון השוויון בצורה חריפה, והוא החליט להורות על ביטול כתב האישום נגדו.

בתום שמיעת ראיות הצדדים, בית הדין הצבאי החליט להרשיע את ראש מטה האוגדה ואת מפקד הגדוד בעבירה צבאית של התרשלות בלבד, ללא ייחוס התוצאה הטראגית למעשיהם. הנימוק לכך היה, שיתר הנאשמים אמנם התרשלו בעת ההכנות לאימון, אך בשל אחריותו של מפקד הנגמ"ש, שקיבע את מכסה תא הנהג כשהוא פתוח, נותק הקשר הסיבתי בין התרשלותם לבין מותו של אסף ז"ל.

לאחר קביעותיו בנוגע לאשמה, בית הדין המיוחד גזר על ראש מטה האוגדה עונש מאסר מותנה, בן חודש, ועל המג"ד גזר עונש של נזיפה חמורה. המג"ד ערער על הרשעתו בפני בית הדין הצבאי לערעורים.

התביעה הצבאית שקלה גם היא, את האפשרות להגיש ערעור מטעמה, אלא שלבסוף נמנעה מכך. בעקבות כך, הוריו של אסף ז"ל עתרו לבית המשפט העליון כנגד החלטת הפצ"ר, וביקשו לחייבו לערער על הכרעת דינו של בית הדין המיוחד. בית המשפט העליון, דחה את העתירה, לאור ההלכה שלפיה אין להתערב בשיקול דעתו של הפצ"ר, אלא אם היא בלתי סבירה באופן קיצוני.

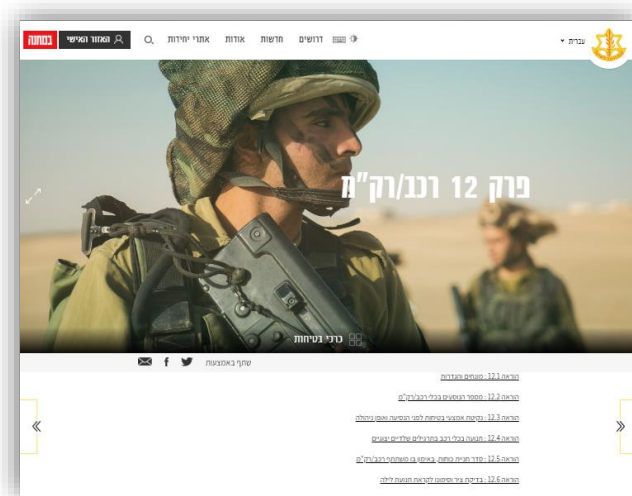
כותרת פסק דינו של בית המשפט העליון בעתירה שהגישה משפחתו של סמל אסף וקסמן ז"ל

בית הדין הצבאי לערעורים, בהרכב של חמישה שופטים בראשות נשיא בית הדין הצבאי לערעורים, דן בערעורו של המג"ד והחליט לדחות את ערעורו באופן חלקי. הוחלט לבטל את ההרשעה בחלק מראשי הרשלנות, אולם נקבע, כי קביעות בית הדין הצבאי המיוחד לפיהן מפקד הגדוד התרשל כאשר לא סייר בשטח שבו התבצע האימון ולא הכיר את הוראות הבטיחות הרלוונטיות עומדות בעיניו. בעקבות כך לא הורה ולא וידא כי נהגי הנגמ"שים, ובהם המנוח, יבצעו את האימון כשהם חגורים בחגורות בטיחות. על כן, הותיר בית הדין לערעורים את ההרשעה והעונש שגזר בית הדין המיוחד על כנו.

חשיבות הפרשה

בהליכי המשפט בפרשת וקסמן הובאו קביעות חשובות בנושא הבטיחות באימונים, ובנושא החובה המוטלת על מפקדים בצה"ל, בשירות סדיר ובשירות מילואים.

כמו כן, במסגרת ההליכים, הוצפו פערים ברמה המערכתית, בהוצאתן, בהכרתן ובהטמעתן של חלק מהוראות הבטיחות באימונים. כל אלה הובילו לעריכת עבודת מטה בצה"ל, במטרה להטמיע את הלקחים העולים מהאירוע הטראגי. בשל כך, בין היתר, הוחלט על פרסום מקיף של הוראות הבטיחות של זרוע היבשה גם באתר המרשתת האזרחי של צה"ל.

עמוד הוראות הבטיחות לנהיגה ברכב וברק"ם באתר הוראות הבטיחות במרשתת האזרחית ("הוראות מבק"א")

לצד הלקחים שעלו מהתיק, עלו טענות בקשר להחלטה על העמדתם לדין של המפקדים בשל אחריותם לתאונה הטראגית. הדבר זכה לביקורת מצד הדרגים הפיקודיים בצבא, בדגש על מערך המילואים. קצינים במילואים ביקרו את ההחלטות לטפל באירוע באפיקים הפליליים והציעו להקים מנגנונים חלופיים לטפל באירועים מעין אלה.

מדוע בחרתי בנושא?

כתובע צבאי בראשית דרכו בפרקליטות הצבאית, אני רואה חשיבות רבה בחובתנו לאכוף את חוקי המדינה בכלל ואת דיני הצבא בפרט. דיני הצבא נוצרו בהלימה לאתגרים המיוחדים של השירות הצבאי, ולסיכונים המיוחדים הכרוכים בקיומו של הצבא, בכל מצב – שגרה, חירום ולחימה.

המקרה של אסף וקסמן ז"ל, מסמל מצד אחד את חובתנו של הצבא לחקור מקרים שהביאו לאובדן חיי אדם ולהעמיד לדין את אלו שהתרשלו, ומצד שני מלמד על המורכבות בבחינת פעילות מבצעית או אימונים במשקפיים של אכיפה פלילית.

התביעה הצבאית אמונה על אכיפת הדין בצה"ל. עלינו לעשות זאת בשום שכל, תוך הפעלת שיקול דעת ומתוך הקפדה על הכללים המחייבים, העומדים כנר לרגלי התביעה הצבאית והפרקליטות הצבאית כולה. כתובע, אני מונחה על ידי מפקדיי לפעול ברוח זו, מדי יום ובכל משימה המוטלת עליי.

להרחבה בנושא, ראו את המקורות הבאים:

- מיוחד (מחוזי) 8/08 התובע הצבאי הראשי נ' אל"ם ש' כ' (פורסם בנבו, 06.02.2012);
- ע/9/13 סא"ל א' ר' נ' התובע הצבאי הראשי (פורסם בנבו, 27.07.2016);
- בג"ץ 1860/13 וקסמן נ' התובע הצבאי הראשי (פורסם בנבו, 11.05.2014).